

WILLOW, moderne udgave fra Wedgwood of Etruria & Barlaston.
WILLOW, in a modern version from Wedgwood of Etruria and Barlaston.

Kåre Lauring: "Willow"

I sommeren 1992 blev der under marinearkæologiske undersøgelser forestået af Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, i forbindelse med anlæggelsen af den faste forbindelse over Øresund, fundet vragester ud for Kastrup Lufthavn.

I vraget, der senere blev identificeret som galeasen REGINE CHRISTINE af København, forlist december 1835¹, fandtes rester af flasker, lertøj, kridtpiber og porcelæn, deriblandt en del stykker af det engelske stel Willow.

Stellet er nok det mest kendte af de kinesisk inspirerede, det laves endnu og findes i utallige danske hjem, enten som brugsstel eller som pynt på væggen. Kåre Lauring fortæller her om stellet oprindelse og baggrund.

I Kina begyndte produktionen af blå-hvidt porcelæn i årene 1340-1370, d.v.s. i slutningen af dynastiet Yüan, hvor det afløste eller supplerede det traditionelle hvide porcelæn.

Motiverne i de kinesiske mønstre stammede fra den kinesiske symbolverden hentet i buddhisme, taoisme og Kung-fu-tses lære. Det kunne være dragen, der var symbol på luft og vand, medens den femkloede drage var symbol på kejseren, og fugl Fønix symbol på kejserinden.

Blomme, pæon, lotus og chrysantemum symboliserede de fire årstider, medens fersken, granatæble og citron symboliserede

mængden af år, sønner og lykke. Så var der træerne: Fyr, bambus og ikke mindst piletræer, der alle var symbol på et langt liv.

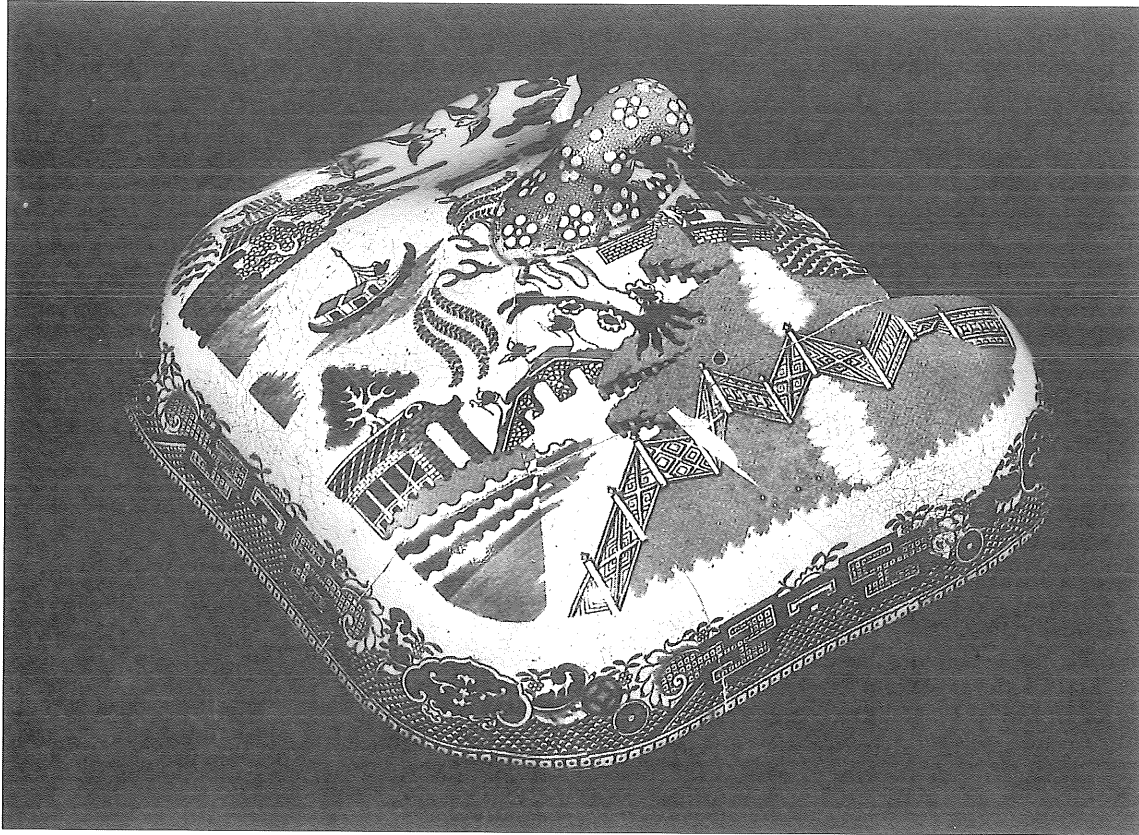
I slutningen af dynastiet Yüan og i begyndelsen af dynastiet Ming (1368-1644) frem til tiden omkring kejser Wan Li (1573-1619) blev mønstrene bygget ind i de senere så kendte kinesiske landskaber omfattende huse og templer, bjerge, floder og vandløb, ofte befolket med fiskere, poeter og filosoffer.²

Til Europa nåede det kinesiske porcelæn, det hvide og det blå-hvide, oprindeligt via Venedig og dets handelsruter østover. Stellerne blev da også i 1500-tallet kopieret på italienske fajancefabrikker i Firenze, Padua og Pisa.³

I 1513 nåede portugiserne frem til Canton, og i årene efter begyndte de at importere kinesisk porcelæn. Efter at portugiserne i 1553 havde fået Macao, steg importen yderligere.

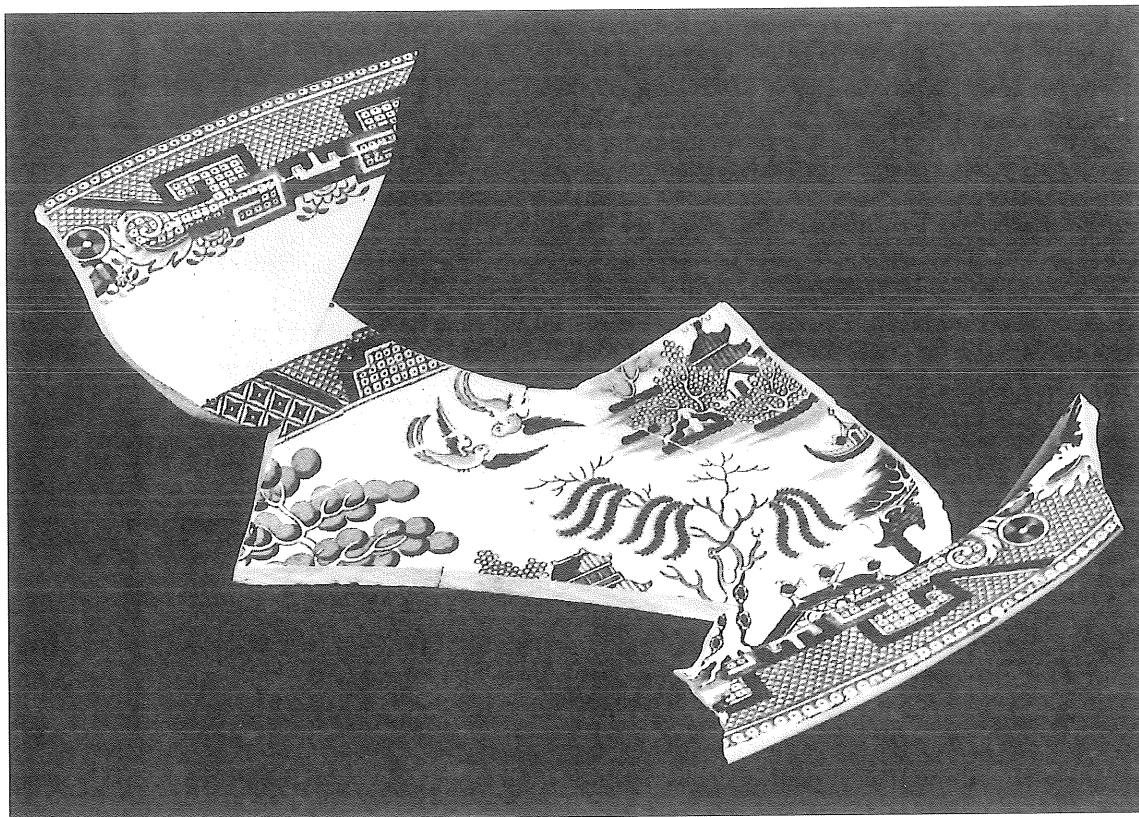
Fra Portugal blev porcelænet eksporteret til resten af Europa, ofte under betegnelsen "kraak" porcelæn efter de portugisiske karakker, der havde sejlet porcelænet til Europa.⁴

Det blå-hvide porcelæn slog an i Europa, men et egentligt gennembrud kom først i begyndelsen af 1600-tallet, da også det hollandske ostindiske kompagni begyndte at importere porcelænet. Til Danmark nåede

WILLOW, begyndelsen af 1800-tallet. Vragfund fra galeasen REGINE CHRISTINE af København forlist ud for Kastrup Lufthavn december 1835. I bunden af fadet ses bogstaverne - SHIRE, der formentlig står for STAFFORDSHIRE. Dermed er de to producenter af stellet Wedgewood og Josiah Spode udelukket, da de aldrig har ført ordet STAFFORDSHIRE i deres firmabomærke. Et rimeligt gæt kan derimod være: Crown Staffordshire China Co. Ltd. i Fenton udenfor Stoke on Trent, grundlagt 1801, Francis Fayre Pottery i Shelton eller måske Booths Ltd. i Tunstall.

WILLOW, at the beginning of the 19th century. Wreckage from the ketch REGINE CHRISTINE of Copenhagen, which in December 1835 was wrecked off the coast where Kastrup Airport lies today. On the bottom of the dish the letters -SHIRE can be seen, probably part of the word STAFFORDSHIRE. This presumably excludes the possibility of two of the larger firms, Wedgewood or Josiah Spode, being the manufacturers of this set, as they have never carried the word STAFFORDSHIRE in their company emblem. Reasonable guesses, on the other hand, would be: Crown Staffordshire China Co. Ltd. in Fenton, outside Stoke-on-Trent, founded in 1801; Francis Fayre Pottery in Shelton; or perhaps Booths Ltd. in Tunstall.

kinesisk porcelæn i årene omkring 1600 og her fik det betegnelsen "indiansk stengods".⁵

I Holland indledtes i årene efter 1600 en egenproduktion af fajance i blå-hvidt efter kinesisk forbillede. Når det her blev lavet i fajance, skyldtes det, at porcelæn endnu ikke var opfundet i Europa. Det skete først ca. 100 år senere med grundlæggelsen af Europas første porcelænsfabrik ved Meissen. Den blå-hvide fajance blev i begyndelsen produceret i Rotterdam og Haarlem, men snart flyttede produktionen til Delft,

og under det navn blev hollandsk producerede fajancevarer kendt over hele Europa.

At hollandsk Delft fajance omkring 1600 tallets midte blev særlig efterspurgt skyldtes dog også, at borgerkrigen i Kina mellem det gamle dynasti Ming og det nye dynasti Ching, i årene omkring 1640, ødelagde de store kinesiske porcelænsfabrikker omkring Ching-Che-Chen i provinsen Kiangsi. Først efter Kejser K'ang Hsi (1662-1722) blev fabrikkerne genopbygget og eksporten kom igen i gang.⁶

Den blå farve importerede kineserne op-

rindeligt fra Persien eller Indien. Farven var også blevet eksporteret til Europa, og vi kender den fra romerske glas og byzantinske mosaikker.

Omkring 1600 begyndte kineserne at bruge lokalt udvundet blå, også i Europa fandt man på den tid blå, såkaldt koboltblå, og med de fund begyndte fajancefabrikker i Europa at lave blå-hvidt fajance efter kinesisk og/eller Delft forbillede. I Tyskland skete det i Frankfurt, Hanau, Berlin og Kassel, i Sverige på fabrikkerne Rörstrand og Gustavsberg, i Frankrig på fabrikken i Chantilly og i Danmark på fabrikken i Store Kongensgade fra 1722 til 1769, hvorfra vi bl.a. har de kendte teborde med fajancebordplader.⁷

I England begyndte man omkring 1740 produktion af blå-hvidt fajance på fabrikken i Bow, omkring Stratford le Bow i Londons East End. Det var på fabrikken i Bow man begyndte at blande knogleaske i leret, hvilket gav større styrke og stabilitet under brændingen, og det er fra den proces, vi har betegnelsen "Bone China".⁸

Tidens førende engelske fajancefabrik Chelsea, lavede ikke blå-hvidt, men kun hvidt, det såkaldte blanc de chine fajance. Ofte i udformningen stærkt inspireret af den nye rokoko, som man lærte at kende fra de nyanlagte porcelænsfabrikker i Meissen og Sèvres.

Andre engelske fajance/porcelænsfabrikker producerede dog blå-hvidt i store mængder. Vi kan her nævne fabrikkerne i Bristol, Liverpool, Lowestoft, Derby, Burslem, Stoke, Caughley og Worcester.

Omkring 1750 fulgte opfindelsen af "transfer prints", den teknik hvormed man

trykker på porcelæn og fajance. Normalt tilskrives teknikken John Sadler, ansat på fajance/porcelænsfabrikken i Liverpool, der i 1756 begyndte at trykke mønstre på fliser og kakler, men andre arbejdede med en lignende teknik. Således John Brown, ansat på en fabrik i London og Robert Hancock, ansat på porcelænsfabrikken i Worcester.⁹

Er der usikkerhed om opfindelsen af transfer print, ved vi til gengæld med sikkerhed navnet på det første stel produceret efter den ny teknik - det hed Willow.

Omkring 1785 bad Thomas Turner, ejer af porcelænsfabrikken i Caughley, gravøren Thomas Minton om at designe et klassisk stel, blå-hvidt og med piletræsmotiv. Et nyt stel, eller måske snarere en opsamling af de mange Willow motiver, der indtil da havde været inden for europæisk blå-hvidt fajance og porcelæn.

Thomas Mintons stel blev populært, og han måtte designe flere lignende stel for andre fabrikker. Fabrikken i Caughley blev i 1799 overtaget af porcelænsfabrikken i det nærliggende Coalport og i 1814 blev den lukket. Fire år efter begyndte Wedgwood at producere Willow og samtidig begyndte også en større eksport af stellet til det øvrige Europa. Fabrikker på kontinentet begyndte at producere deres egen Willow, ligesom det blev fremstillet på mange af de talrige porcelænsfabrikker, der efterhånden skød op i Staffordshire.

På kontinentet blev stellet bl.a. produceret på de svenske fabrikker Rörstrand og Gustavsberg, medens det i Danmark i årene omkring 1866 til 1885 blev produceret på fajancefabrikken Alumina.

Også i litteraturen finder vi henvisninger til stellet, som ses af følgende uddrag fra Herman Bangs roman *Ved Vejen* fra 1886: "Mens hun gik rundt og ordnede Huset, fandt Katinka stadig Erindringer derhjemmefra, en gammel Kop med Inskription, et gulnet Skilderi, tre, fire Tallerkner..."

De gamle Tallerkner, med de blaa Kinesere og Haven med de tre Træer, og den lille Bro over Bækken.... Hvor de dog havde fortalt hinanden Historier om de Kinesere, hjemme om Søndagen, naar de brugte det fine Stel."

Willows storhedstid var perioden 1820 til 1850, hvad også passer godt tidsmæssigt på vraget af REGINE CHRISTINE, der som nævnt forliste i december 1835. Efter 1850

gled Willow ud til fordel for en mere europæisk inspireret stil, ofte i andre eller flere farver.

Stellet er dog ikke helt glemt, og det produceres da også endnu bl.a. på Wedgwood, ligesom det laves af andre fabrikker, bl.a. i en slags "discountudgave" til 8 personer.

I dag er stellet gået af mode, men Willow blev det mest kendte europæiske blå/hvide stel. Et stel i kinesisk stil, men et helt igennem europæisk design, i det senere så kendte Staffordshire blå-hvidt. Det er vel egentlig skæbnens ironi, at det stel, der mere end noget andet kom til at symbolisere netop Staffordshire blå-hvidt, blev designet på porcelænsfabrikken i Caughley, i hjertet af Shropshire.

Litteraturliste:

- Berger, Ruth*: From Gold to Porcelain. New York 1963.
Clemmensen, Tove & Mackeprang, Mogens B.: Kina og Danmark. København 1980.
Charleston, R.J. Ed.: World Ceramics. New York 1990.
Little, W.L.: Staffordshire Blue. London.
Ramsey, L.G.G. Ed.: The Complete Encyclopedia of Antiques. London 1962.
Reily, R. & G. Savage: The Dictionary of Wedgwood. London 1980.
Watney, B.: English Blue and White Porcelain. London 1979.
Wills, G.: Wedgwood, London 1989.
Danckert, Ludwig: Handbuch des Europäischen Porzellans. München 1954.
Thomsen, Birger: Vraget ved Kastrup – Et forsøg på Identifikation. Rapport fra Skov- og Naturstyrelsen 1993.

Noter:

- ¹ Thomsen, Birger: Vraget ved Kastrup. – Et forsøg på Identifikation, s. 31.
² Berger, Ruth, s. 23.
Ramsey, L.G.G., s.883.
³ Charleston, R.J., s. 212.
⁴ Clemmensen, Tove, s. 21.
⁵ Clemmensen, Tove, s. 23.
⁶ Berger, Ruth, s. 16.
⁷ Ramsey, L.G.G., s. 204-205.
⁸ Ramsey, L.G.G., s. 247.
⁹ Will, G., s. 32
¹⁰ Little, W., s. 15.
Wills, G., s. 98.
Watney, B., s. 120.

Willow

Summary

In the summer of 1992, during marine archeological investigations led by the Danish Maritime Museum, some wreckage was found in the Sound opposite Kastrup Airport.

The wreck, which was later identified as the REGINE CHRISTINE of Copenhagen, sunk in 1835, contained the remains of bottles, earthenware, chalk pipes and faience, including some from the English "Willow" set.

The article gives an account of the origins of the Willow set in the Chinese blue and white porcelain of the period before and up to the Emperor Wan Li (1573-1619), and of the European imitations from Holland, France, Sweden, Germany and England.

Willow, which was the first set to be made by means of the transfer-print method invented around 1750, was designed around 1787 by an engraver called Thomas Minton at the porcelain factory Caughley in Shropshire, England. Other English porcelain factories began to manufacture it too, it was exported, and factories on the European continent began to produce the set.

Willow's days of glory were in the period 1820-1850, after which it lost its place in the limelight to sets in other colours or in several colours. However, the set is still manufactured, among other places at the Wedgwood factories in Barlaston, outside Stoke-on-Trent.